



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

ZSR/500/9/2012/AT

Warszawa, 25 maja 2012 roku

Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Nawiązując do mojego wystąpienia z dnia 30 listopada 2011 roku o sygnaturze ZSR/500/16/2011/KCH, pragnę ponownie zwrócić uwagę Pana Ministra na problematykę reprezentacji dziecka w postępowaniu karnym, kiedy sprawcą jest jeden z rodziców małoletniego.

Uchwałą z dnia z dnia 30 września 2010 r. Sąd Najwyższy w składzie poszerzonym dokonał wykładni przepisów regulujących problematykę zastępstwa pokrzywdzonego małoletniego (I KZP 10/10).

Sąd Najwyższy słusznie zauważył, że rodzic małoletniego nie może, działając w charakterze przedstawiciela ustawowego, wykonywać praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym także w postępowaniu z oskarżenia prywatnego, jeżeli oskarżonym jest drugi z rodziców.

Oprócz kwestii niewykorzystywania przez organy ścigania i organy wymiaru sprawiedliwości możliwości wynikających z art. 99 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, na kanwie wyżej wymienionej uchwały pojawił się kolejny problem dotyczący prawidłowej i profesjonalnej reprezentacji małoletniego.

Analiza spraw wpływających do mojego Biura wskazuje, że bardzo często kuratorzy wyznaczeni przez sądy nie wywiązują się prawidłowo ze swoich obowiązków a małoletni pokrzywdzeni przestępstwem są de facto pozbawieni odpowiedniej reprezentacji w postępowaniu karnym. Sądy opiekuńcze często wyznaczają na kuratorów dla małoletnich pokrzywdzonych osoby nie posiadające odpowiedniego przygotowania i doświadczenia.

W tym miejscu zauważyć należy, iż w obowiązującym stanie prawnym nie ma przepisów, które regulowałyby prawa, obowiązki a przede wszystkim przesłanki, które musi spełnić osoba aby mogła być ustanowiona kuratorem dla małoletniego w postępowaniu karnym.

W praktyce obserwuję sytuacje, kiedy kurator małoletniego nie dokonuje czynności procesowych aby chronić interesy dziecka. Bierna postawa kuratorów dziecka najczęściej przejawia się zaniechaniem w kwestii składania środków odwoławczych oraz oświadczeń o chęci działania jako oskarżyciel posiłkowy w postępowaniu karnym w imieniu małoletniego, co pozbawia małoletniego szeregu uprawnień przynależnych stronie w procesie karnym.

Jak stanowi art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wszyscy są wobec prawa równi i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne, dlatego brak możliwości samodzielnego wykonywania praw przysługujących pokrzywdzonemu przestępstwem dziecku nie może pogarszać jego sytuacji w procesie karnym.

Działając na mocy art. 10 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra o wnikliwe rozpatrzenie powyższej kwestii i poinformowanie o działaniach podległego Panu Ministerstwa na rzecz ochrony interesów małoletnich pokrzywdzonych przestępstwem, którego sprawcą jest jeden z rodziców.

z wyrazami szacunku
Marek [Signature]



DWMPC-VI-072-1/12/5

dot. ZSR/500/9/2012/AT

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Stanowisko Biura Rzecznika

W odpowiedzi na pismo ZSR/500/9/2012/AT z dnia 25 maja 2012 r. dotyczące uwag Pana Rzecznika w kwestii reprezentacji dziecka w postępowaniu karnym, przedstawiam następujące stanowisko.

Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje działania zmierzające do objęcia szczególną ochroną dzieci biorących udział w postępowaniu karnym. Działania te zarówno o charakterze organizacyjnym jak też legislacyjnym zostały Panu przedstawione w piśmie z dnia 16 stycznia 2012 roku znak sprawy DPC-IV-072-5/11.

Mając świadomość wagi zagadnienia właściwego reprezentowania dzieci w toku postępowania karnego, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka zwrócił się do prezesów Sądów Apelacyjnych o udzielenie informacji w przedmiocie praktyki związanej z ustanawianiem kuratorów dla małoletnich w postępowaniu karnym w 2011 roku.

Z przekazanych do Ministerstwa Sprawiedliwości danych wynika, że we wszystkich sądach w Polsce toczyło się 2 000 spraw z udziałem małoletnich.

Informacje sądów odnośnie reprezentacji małoletnich w toku postępowań są jednak nieściśle i nie można na ich podstawie określić w ilu dokładnie sprawach dzieci reprezentowane były przez adwokatów, radców prawnych, kuratorów sądowych, członków rodziny, pracowników sekretariatów czy inne osoby.

Z nadesłanych informacji wynika jednak, że z niemal tysiąca osób reprezentujących małoletnich na rozprawach :

27,1 % to adwokaci i radcowie prawni;

30,4 % to kuratorzy sądowi;

24,5 % to członkowie rodziny małoletniego;

9,5 % pracownicy sekretariatu sądu;

8,4 % inne osoby np. pracownicy MOPS, PCPR, nauczyciele, pedagodzy szkolni czy rodzina zastępcza.

Gdy podejrzanym/oskarżonym jest jeden z rodziców małoletniego pokrzywdzonego, organ procesowy występuje do sądu rodzinnego z wnioskiem o ustanowienie dla dziecka kuratora procesowego na podstawie art. 99 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego.

Według obowiązujących przepisów zgodnie z art. 178 § 2 KRiO, do przepisów o kurateli stosuje się odpowiednio – w zakresie nieuregulowanym – przepisy o opiece.

Zgodnie z art. 149 § 1 KRiO, opiekunem małoletniego powinna być ustanowiona przede wszystkim osoba wskazana przez ojca lub matkę, jeżeli nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z § 2, jeżeli opiekunem nie została ustanowiona osoba wymieniona w § 1, opiekun powinien być ustanowiony spośród krewnych lub innych osób bliskich pozostającego pod opieką albo jego rodziców.

Zgodnie z § 3, w braku takich osób sąd opiekuńczy zwraca się o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, do właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo do organizacji społecznej, do której należy piecza nad małoletnimi.

Mając na uwadze dane zebrane od prezesów Sądów Apelacyjnych oraz przepisy o ustanawianiu opiekunów dla małoletnich, Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Koordynatorów Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw by Ośrodki Sieci włączyły się jako organizacje społeczne współpracujące z adwokatami i radcami prawnymi do procedury wyznaczania kuratorów procesowych.

Warto również nadmienić, że zgodnie z § 2 art. 148 KRiO, nie może być ustanowiony opiekunem (a więc i kuratorem) ten, w stosunku do kogo zachodzi prawdopodobieństwo, że nie wywiąże się należycie ze swoich obowiązków. Tym samym, to na sądach opiekuńczych ciąży obowiązek rzetelnego analizowania wniosków o ustanowienie kuratora i wyznaczenie go z ewentualnym pominięciem kolejności wynikającej z art. 149 KRiO.

Z poleceniem

PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości

Wojciech Węgrzyn